

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ
THE LEARNING MANAGEMENT USING GEOGRAPHIC PROCESSES FRO JUNIOR
HIGH SCHOOL STUDENTS AT PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOL GENERAL
EDUCATION DEPARTMENT CHAIYAPHUM PROVINCE*

สิริyawรรณ รู่เก็บ¹, ชยกร นาเมืองรักษ์²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์²

Siriyawan Rukab¹, Chayakon Namauangrak²

Mahachulalongkorn rajavidyalay University, Khon Kaen Campus,¹

Mahamakut Buddhist University, Kalasin Buddhist College, Thailand²

E-mail: Toonsiriyawan@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 25 คน โดยอาศัยการเลือกแบบสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง แบบ True Control Group Pretest-Posttest Design สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบสมมติฐาน (t-test dependent sample)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.50) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านครูผู้สอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.60) ด้านการ

* ได้รับความเห็นชอบ: 15 เมษายน 2567; แก้ไขบทความ: 19 พฤษภาคม 2567; ตีพิมพ์: 30 มิถุนายน 2567

จัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.97) ด้านรายวิชาการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.40$, S.D. = 0.46)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน ปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.69)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; รายวิชาภูมิศาสตร์; กระบวนการทางภูมิศาสตร์

Abstract

This research aimed to: 1. study the conditions of learning management; 2. compare the academic achievement of students; 3. examine the satisfaction with learning management using geographic processes among junior high school students at Phrapariyattidhamma School, General Education Department, Chaiyaphum Province. A total of 25 students were selected using simple random sampling, with the classroom as the random unit. An experimental research model was used: True Control Group Pretest-Posttest Design. The statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing (t-test, dependent samples).

The research results were as follows:

1. The learning management conditions for junior high school students at Phrapariyattidhamma School, General Education Department, Chaiyaphum Province, were overall at a high level ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.50). When categorized into different aspects, the results were as follows: the teaching staff aspect was at a high level ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.60), the teaching management aspect was at a high level ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.97), but the learning management aspect was at a low level ($\bar{X} = 2.40$, S.D. = 0.46).

2. Academic achievement improved after studying. Testing the difference between mean scores before and after studying showed that the mean scores after studying were significantly higher, with statistical significance at the 0.05 level.

3. Satisfaction with learning management using geographic processes for the first-year secondary school students at Phrapariyattidhamma School, General Education Department, Chaiyaphum Province, was overall at a very satisfied level ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.69).

Keywords: The Learning Management; The Geography subject; Geographic Processes

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้การศึกษาเป็นวาระแห่งชาติเพื่อเป็นการขับเคลื่อน นโยบายการศึกษาตามปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งระบบให้สัมพันธ์ เชื่อมโยงกันและพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถ คิดวิเคราะห์ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีลักษณะอันพึงประสงค์และทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 กระทรวงศึกษาธิการ (2560) โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การดำเนินชีวิต ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทำให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระตาม หลักสูตรควบคู่ไปกับการพัฒนา ทักษะใหม่ ๆ ที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้ ควรเป็นการเรียนรู้จากการค้นคว้าด้วยตนเอง ของผู้เรียน โดยผู้สอนช่วยแนะนำและช่วยออกแบบ กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนแต่ละคนสามารถประเมิน ความก้าวหน้าการเรียนรู้ของตนเองได้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2560 กระทรวงศึกษาธิการ (2560) กำหนดให้เป็นกลุ่มสาระพื้นฐานที่ผู้เรียนต้องเรียนตั้งแต่ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ศาสตร์สาขาต่าง ๆ หลายแขนงมีลักษณะเป็นพหุวิทยาการ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันใน สังคมการปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาการ เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยกาลเวลาตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นมีความอดทนอดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรมสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตได้ เป็นพลเมืองดีของ ประเทศชาติและสังคมโลก กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่ สำคัญสาระหนึ่งใน 8 สาระการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาคนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้น เพราะ นอกจากจะ ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ และสังคม วัฒนธรรมแล้ว ยังมีทักษะและกระบวนการต่าง ๆ ที่จะสามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจได้อย่าง รอบคอบในการดำเนินชีวิต

วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนที่สอนให้นักเรียนเป็น พลเมืองดีของประเทศชาติ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่สังคมต้องการสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ อย่างมีความสุข นอกจากนั้นยังรู้จักสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นสืบทอดความเป็นเอกลักษณ์ของคนในชาติได้ เพราะวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับมนุษย์

เนื้อหาวิชาจะครอบคลุมวิชาต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ เช่น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ประชากรศึกษา รัฐศาสตร์ และสังคมวิทยา เพื่อให้มนุษย์มีความรู้ความเข้าใจในการใช้ชีวิตให้ดี และดำรงชีวิตอยู่ใน สังคมอย่างมีความสุข กระทรวงศึกษาธิการ (2560)

สาระภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องทั้งวิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา สามารถบูรณา การกับศาสตร์อื่น ๆ ได้ เช่น ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ การรู้เรื่องภูมิศาสตร์ จึงเป็นความรู้พื้นฐานของผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 กระทรวงศึกษาธิการ (2560) ในการแสวงหาความรู้ และ ตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับทำเลที่ตั้งหรือความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ บนพื้นผิวโลก ในการพัฒนาให้ผู้เรียน สามารถดำรงตนอยู่ในวิถีของการเป็นพลเมืองโลกที่ดี ตลอดจนเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมได้อย่าง ถูกต้องนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้ผู้เรียนตระหนักในการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ รวมทั้งมีความสามารถในการ ใช้ความเข้าใจเชิงภูมิศาสตร์ (Ability to use geographic understanding) และการให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ (Geographic reasoning) เพื่อการตัดสินใจเชิงภูมิศาสตร์อย่างเป็นระบบ (Systematic Geographic Decision) ในการแก้ไขปัญหาและวางแผนในอนาคต (Problem solving and future planning) โดยอาศัย องค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1. ความสามารถทางภูมิศาสตร์ 2. กระบวนการทาง 3. ทักษะทาง ภูมิศาสตร์

กระบวนการทางภูมิศาสตร์ เป็นกระบวนการที่ใกล้เคียงกับบวนการของ GIS (Geography Information Systems) เป็นกระบวนการในการเรียนรู้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นภาพรวมของสถานการณ์ที่ เกิดขึ้น เข้าใจในความสัมพันธ์เชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์กับพื้นที่อย่างเป็นระบบ สามารถใช้เป็นแนวทาง ใน การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องการเรียนรู้แบบสืบสอบ และการ เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน อีกทั้งยังเป็นการ ส่งเสริมให้เกิดการ พัฒนาทักษะการสังเกต ทักษะการแปลความข้อมูลทาง ภูมิศาสตร์ การใช้เทคโนโลยีและ การสถิติพื้นฐานเพื่อนำมาสู่ ข้อสรุปที่เป็นองค์ความรู้ที่เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับ ผู้เรียน โดยการนำ กระบวนการทางภูมิศาสตร์มาใช้ในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการตั้งคำถามเชิง ภูมิศาสตร์ 2) ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล 3) การจัดการข้อมูล 4) การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล 5) การสรุป ข้อมูลเพื่อหาคำตอบ กระทรวงศึกษาธิการ (2560)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระ ปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาที่วัดจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา ให้แก่พระภิกษุ สามเณร เพื่อให้มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมของ คณะสงฆ์ ควบคู่ไปกับวิชาสามัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของ กระทรวงศึกษาธิการ 8 กลุ่มสาระ คือ 1. ภาษาไทย 2. คณิตศาสตร์ 3. วิทยาศาสตร์ 4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 5. สุขศึกษาและพลศึกษา

6. ศิลปะ 7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี 8. ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผู้ที่เข้ามาเรียน ส่วนใหญ่เป็นเด็กด้อยโอกาส ครอบครัวมีฐานะยากจน พ่อ-แม่ หย่าร้าง มีปัญหา ซึ่งเป็นการให้โอกาสเด็กเหล่านี้ได้มีโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียม โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น ผู้เรียนที่เรียนมีทั้งเก่งและอ่อนคละกัน ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านความคิด แก้ปัญหา ความถนัด และความสามารถ จึงทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในการเรียนที่แตกต่างกัน และ ยังพบว่า โรงเรียนมีปัญหาเนื่องจากขาดสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม ดังนั้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนจะเพิ่มขึ้นเมื่อแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการพัฒนา แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน แบบฝึกหัด การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

จากที่ได้กล่าวมานี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพให้ดียิ่ง ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาการทดลอง แบบ True Control Group Pretest-Posttest Design มีลักษณะการทดลอง

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 25 รูป โรงเรียนวัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเก็ง) อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. แบบสอบถามสภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย (1) ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม (2) เนื้อหา (3) ข้อเสนอแนะ 2. แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชา

ภูมิศาสตร์โดยใช้รูปแบบการสอนแบบกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 แผน เป็นเวลา 10 ชั่วโมง 3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภูมิศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ใช้ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest) จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 20 นาที 4. แบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ จำนวน 10 ข้อ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนรู้ จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยการหาค่าเฉลี่ยร้อยละ
2. วิเคราะห์หาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การประเมินแบบองค์รวม โดยการหาค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, $\bar{X}$ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายด้านและโดยรวม เสนอในรูปแบบตารางเปรียบเทียบก่อนและหลังใช้แผนการสอน
3. วิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตามแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.50) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านครูผู้สอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.60) ด้านการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.97) ด้านรายวิชาการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.40$, S.D. = 0.46) ดังตารางต่อไปนี้

ลำดับ	สภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	หลักสูตรและวัตถุประสงค์	2.40	0.46	น้อย
2.	ครูผู้สอน	4.49	0.60	มากที่สุด
3.	การจัดการเรียนการสอน	4.19	0.97	มาก
รวมค่าเฉลี่ย		3.85	0.50	มาก

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน ปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางต่อไปนี้

ทดสอบ	N	K	$\bar{X}$	S.D.	df	t	P
ก่อนเรียน (Pretest)	25	30	10.45	1.71	23	30.36	0.00**
หลังเรียน (Posttest)	25	30	20.95	2.30	23		

3. ความพึงพอใจการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.69)

อภิปรายผล

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.50) หมายถึงสภาพปัญหาด้านต่าง ๆ คือ ด้านรายวิชาการจัดการเรียนรู้ ด้านครูผู้สอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ครู และนักเรียน รวมถึงผู้บริหาร และบุคลากรในโรงเรียน มีความรู้และเข้าใจในปัญหาของแต่ละด้านได้เป็นอย่างดี เพราะมีการเข้าใจในปัญหาด้านต่าง ๆ จะสังเกตได้จากค่าเฉลี่ยของแต่ละด้านอยู่ในระดับดี อย่างเช่น ผู้บริหารและครูรู้และเข้าใจปัญหาของการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงถึงการปฏิบัติที่อยู่ในระดับดี ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ คณัญพัส บุตรแสน (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาผลการเรียนรู้และความสามารถทางภูมิศาสตร์ เรื่อง เรียนรู้ ร่วมคิด แก้ววิฤตส่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการเรียนรู้เรื่อง ร่วมรู้ ร่วมคิด แก้ววิฤตส่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. ความสามารถทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์มีพัฒนาการสูงขึ้น 3. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด สุชาติ กัณธิพันธ์ และ ปริญญภาส สีทอง (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการ ของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร 5) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 6) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ และ 7) การวัดและประเมินผล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.73) คู่มือหลักสูตรมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.74) และค่าดัชนี

ประสิทธิผล ของการเรียนรู้ตามหลักสูตร เท่ากับ 0.8382 2) นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เรื่อง ภูมิศาสตร์ โดยใช้กระบวนการ ทางภูมิศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการรู้เรื่องภูมิศาสตร์หลังเรียนสูง กว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทาง ภูมิศาสตร์ เรื่องทวีปออสเตรเลียและโอเชียเนีย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หมายความว่า นักเรียนที่เป็นกลุ่มกลุ่มตัวอย่าง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 25 คน สามารถทำคะแนนหรือตอบคำถามในกิจกรรมระหว่างเรียน และสามารถทำคะแนน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พ.ศ. 2560 รวมถึงหลักสูตรสถานศึกษา และวิเคราะห์ตัวชี้วัดและสาระพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนจะกำหนดหน่วยการเรียนรู้ ขอบข่ายเนื้อหาย่อยและจุดประสงค์การเรียนรู้ของการ เรียน จึงทำให้เนื้อหาของแผนการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นในครั้งนี้ มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด และมาตรฐาน การเรียนรู้ เนื้อหามีการเรียงลำดับความยากง่าย และที่สำคัญ ก่อนนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้จริง กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ และ นำไปทดลองหาประสิทธิภาพตามขั้นตอนการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมก่อนปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้ จริง จึงทำให้แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นในครั้งนี้ มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับ พิศพงษ์ จ้อยชาร์ตัน (2564) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถทางภูมิศาสตร์โดยใช้การจัดการ เรียนรู้กรณีศึกษา ร่วมกับกระบวนการทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการ จัดการเรียนรู้กรณีศึกษา ร่วมกับกระบวนการทางภูมิศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้ ($M = 29.13$, $SD = 3.46$) สูงกว่า ก่อนการจัดการ เรียนรู้ ($M = 16.83$, $SD = 3.09$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. ความสามารถทางภูมิศาสตร์นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้ กรณีศึกษาร่วมกับกระบวนการทางภูมิศาสตร์ มีพัฒนาการสูงขึ้น 3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กรณีศึกษา ร่วมกับกระบวนการ ทางภูมิศาสตร์อยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.51$, $SD = 0.16$ ณัฐริณีย์ ประจิตร (2565) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาสังคมศึกษา สาระภูมิศาสตร์ เรื่อง ทวีปอเมริกาเหนือ โดยใช้การ จัดการเรียนรู้แบบกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผล การประเมินคุณภาพรายแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ทวีปอเมริกาเหนือ โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมที่ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.40 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) = 0.35 แผนการจัดการ เรียนรู้อยู่ในเกณฑ์ที่ดีมากและ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ทวีปอเมริกาเหนือ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเกิ้ง) อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ โดยการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ เรื่องทวีปออสเตรเลียและโอเชียเนีย อยู่ในระดับมากระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.69) เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ เรื่องทวีปออสเตรเลียและโอเชียเนีย ที่นำมาใช้นี้ นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ทางวิชาสังคมศึกษาอย่างเป็นขั้นตอนมีทักษะการคิดที่หลากหลาย ฝึกการลงมือปฏิบัติ มีความสนุกสนาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐณาพัชร วรพงศ์พัชร และ พัทธรา ศรีศิลป์ (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อส่งเสริมสมรรถนะทักษะด้านดิจิทัล ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ในพื้นที่ชุมชนของโรงเรียนวัดโพสพผลเจริญ ผลการวิจัย พบว่า 1. การรู้เรื่องภูมิศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโพสพผลเจริญ จำนวน 50 คน พบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับเทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์ ($M = 55.68$, $SD = 15.69$) สูงกว่าก่อนเรียน ($M = 18.18$, $SD = 7.05$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. ความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับเทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.63$, $SD = 0.67$) 3. ความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลคูคต ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วย กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับเทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์กูเกิลเอิร์ท ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.73$, $SD = 0.77$) ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพราะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยนักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอนอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพในการพัฒนาด้านการสังเกต การวัด และการจำแนกประเภทสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผลจากการศึกษาดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ส่งผลให้นักเรียนรักในการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรียนรู้อย่างมีความสุข จึงเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดี

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดชัยภูมิพิทักษ์ (ผาเกิ้ง) อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ที่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ สูงกว่าการเรียนการสอนตามหลักสูตร

ปกติ และการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ในรายวิชาภูมิศาสตร์ ยังเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอน ผู้บริหาร และผู้สนใจในการจัดการเรียนการสอนใน เรื่องทวีปออสเตรเลียและโอเชียเนีย ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1) จากการวิจัยพบว่าการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นตอนของการกำหนดสาเหตุของปัญหานั้น หากครูผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม ได้กำหนดสาเหตุของปัญหาจากวิทัศน์ เหตุการณ์ปัจจุบัน ภาพข่าวต่าง ๆ จากสื่อออนไลน์ นักเรียนก็จะกำหนดสาเหตุของปัญหาแบบโดยไม่สามารถวิเคราะห์เนื้อหาข่าว ออกนอกประเด็นจากจุดประสงค์การเรียนรู้ ดังนั้นในการฝึกให้นักเรียนได้กำหนดสาเหตุของปัญหาให้ได้ตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูผู้สอนจะต้องตั้งคำถามให้เหมาะสม พร้อมยกตัวอย่างประกอบเพื่อครอบคลุมกับจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ในการกระตุ้นความสนใจใฝ่รู้ของนักเรียน ส่วนในประเด็นปัญหาที่นักเรียนแต่ละกลุ่มสนใจนอกเหนือจากจุดประสงค์การเรียนรู้นั้นครูผู้สอนไม่ควรตำหนิ แต่ต้องแนะนำและส่งเสริมรวมทั้งการให้คำชมเชยในด้านความสนใจ และความคิดเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาเพิ่มเติมในโอกาสต่อไป

1.2) จากการวิจัยพบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ให้ความสำคัญติดตามผลระยะยาว แม้ว่าจะเสร็จสิ้นการทดลองไปแล้ว เพื่อศึกษาถึง ความเปลี่ยนแปลงของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรมีการศึกษาวิจัยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมและความคิดอย่างสร้างสรรค์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระอื่น เช่น สาระประวัติศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ เป็นต้น

2.2) ควรมีการศึกษาวิจัยโดยนำเอาเทคนิคการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ เป็นต้น

2.3) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ที่มีผลต่อตัวแปรอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการแก้ปัญหา การเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง เป็นต้น เพื่อพัฒนากระบวนการคิดขั้นสูงของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ๘ นโยบายการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- คณัญพัธ บุตระแสน. (2566). การศึกษาผลการเรียนรู้และความสามารถทางภูมิศาสตร์ เรื่อง เรียนรู้ ร่วมคิด แก้ วิกฤตสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทาง ภูมิศาสตร์. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา). บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิรพงศ์ จ้อยชาร์ตน์. (2564). การพัฒนาความสามารถทางภูมิศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้กรณีศึกษา ร่วมกับกระบวนการทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐริณีย์ ประจิตร. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาสังคมศึกษา สาระภูมิศาสตร์ เรื่อง ทวีปอเมริกาเหนือ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3. คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. วารสารวิชาการ, 6(1), 33.
- ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร และ พัชรา ศรีศิลป์. (2566). นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อส่งเสริม สมรรถนะทักษะด้านดิจิทัล ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ในพื้นที่ชุมชน ของโรงเรียนวัดโพศพ ผลเจริญ. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 3(1).
- สุชาดา กันธิพันธ์ และ ปริญญภาส สีทอง. (2566). การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ โดยใช้ กระบวนการทางภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยุครุศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. วารสารศึกษาศาสตร์, 10(7), 177.